

Jongeren, pop en theater

Tussen kwaliteit en pulp snelt pop te hulp

Op 8 oktober 1994 beet Patrick Allegaert de spits af van een reeks studiedagen voor leerkrachten die het Vlaams Theater Instituut organiseert in samenwerking met het Cultureel Centrum Hasselt. Hedendaags theater en jongerencultuur vormde het onderwerp van zijn lezing. Het werd niet de zoveelste klaagzang.

1. Einde van de crisis in zicht

Ons spreken over jongeren is heel sterk beïnvloed door spectaculaire beelden uit het buitenland ('Wat straf, daar in Birmingham') en heel even soms uit het binnenland ('Kijk, daar in de Kempen'). Deze beelden worden geproduceerd door de massamedia en hebben niet zelden morele paniek als ondertoon. Jongeren, zeker wanneer ze deel uitmaken van zogenaamde jeugdculturen, worden er niet zelden afgeschilderd als 'decadent', 'verspillend', 'ongezonde risico's nemend'. Jongeren zelf vinden de aantrekkelijkheid van jeugdstijlen net in dat 'buitensporige'. Het is een leven, of beter een uitgaansstijl die spoort met de slogan van de Rotterdamse nachtburgemeester Jules Deelder: 'liever opgebrand dan uitgedoofd'.

De psychologie heeft niet nagelaten interpreteratiekaders over dit gedrag van jongeren te formuleren. 'Zichzelf vinden' of 'identiteit opbouwen' heet dat dan. In de levensfase tussen twaalf en twintig jaar gebeuren er wezenlijke dingen. Crisisen zijn bijna onafwendbaar. Psychische nood wordt in jeugdcultuur en -stijl geuit, zo gaat de redenering verder. Jeugdculturen worden zo vlug tot topje van de ijsberg die 'puberale onrust' heet.

Bij veel hedendaagse jongeren vindt men vanuit onderzoek echter weinig terug van de emotionele woelingen die men decennialang zo kenmerkend achtte voor de naar identiteit snakkende adolescenten en pubers. Tot spijt voor wie graag wat meer dramatiek in deze lezing zou horen, moet ik u melden dat de meeste jongeren, zo leert ons Nederlands onderzoek, relatief tevreden zijn. Daarenboven leven ze in redelijke welstand en zonder al te grote zorgen. Ze genieten van een relatieve vrijheid en hebben heel wat consumptiemogelijkheden (Tom ter Bogt e.a., *Jongeren op de drempel van de jaren negentig*).

Nochtans was en is het overheersende beeld van jeugd dat ook door de wetenschappen geproduceerd wordt er een van crisis. Tussen twaalf en twintig zit men in een onrustige en onzekere *overgangperiode*. Er is, zo schrijven Arjan Dieleman en Sandra Perreijn in *Jeugd in meervoud* de groeispurt die model staat voor emotioneel en sociaal onevenwicht. Bovendien ontgroeien jongeren in die periode het ouderlijke huis. In dit verband werd in de jaren zestig het begrip 'generatieconflict' geïntroduceerd. Dit conflict werd mede gestoffeerd door objecten (voorwerpen, muziek, danspassen, motorvoertuigen) die door de popcultuur aantrekkelijk werden. De jeugdwereld contrasteerde dan

heel fel met de wereld der volwassenen: jong-zijn stond voor vrijheid, los, gek, seks en alles tenminste één keer proberen voor je in het vaste keurslijf terechtkomt (Simon Frith). Volwassenheid stond voor verplichtingen, vastheid, verantwoordelijkheid.

De opsplitsingen kind-jeugd, jeugd-volwassene zijn de laatste tijd niet meer zo evident. De onderkant van de fase jeugd – de grens met de kindertijd – is vervaagd. Maar nog meer flou is de grens met boven. Onder invloed van maatschappelijke ontwikkelingen veranderen volwassenen vaker van levenssituatie dan in vroegere tijden. Alles ligt niet meer levenslang vast: denken we maar aan relaties, aan werksituaties, aan de behoefte tot permanente bijscholing, ... Volwassenen nu stralen niet langer de zelfzekere autoriteit van standvastigheid uit. Daarenboven heeft ook voor hen 'jeugdigheid' zo'n aantrekkingskracht dat én jong én oud er veel voor veil hebben om tot de jeugdigen gerekend te worden.

Deze ontwikkelingen hebben de relaties tussen volwassenen en jongeren wezenlijk veranderd. Kijken we maar naar opvoeding in gezinsverband. Abram de Swaan, de Nederlandse socioloog, spreekt van de verandering van bevelshuishouding naar onderhandelingshuishouding. Bevelshuishouding staat dan voor communicatie tussen ouders en kinderen die berust op ouderlijk gezag en gehoorzaamheid. Er zijn geen of slechts zeer beperkte marges om te onderhandelen. Onderhandelingshuishouding staat voor meer nuances in het spreken tussen de generaties. Er wordt onderhandeld over regels en gezocht naar oplossingen die voor beiden, ouders en jongeren, aanvaardbaar zijn. Deze wijziging in opvoedingsstijl verloopt niet rimpelloos. Men spreekt van grote pedagogische onzekerheid en schuldgevoelens

Klanten zonder heldenmoed

Binnen dit pedagogisch vacuüm is het vrij evident dat een duidelijk jeugdideaal ontbreekt: de laatste decennia maken we zoals David Riesman in *The Lonely Crowd* reeds betoogde een evolutie mee van een heroïsche naar een onheroïsche identiteit. Anders uitgedrukt: van vaststaande idealen, ideologisch geschikt, per levensovertuiging, evolueren wij naar lossere gehalten: niet langer meer het hele leven in één levensovertuiging, maar veel meer cliëntelisme, ont-ideologisering en privatis-